21501-02 Raad Algemene Zaken

Nr. VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld d.d. … 2026

Binnen de vaste commissie voor Europese Zaken heeft een aantal fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen over de brieven van de minister van Buitenlandse Zaken d.d. 28 oktober 2026 inzake de geannoteerde agenda Raad Algemene Zaken van 19 november 2026 (Zaaknummer 2026Z23331) d.d. 6 november 2026 inzake Addendum geannoteerde agenda Raad Algemene Zaken van 19 november 2026 (Zaaknummer 2026Z24329), d.d. 16 oktober 2026 inzake het verslag Raad Algemene Zaken van 13 oktober 2026 (Kamerstuk 21501-02, nr. 3498), d.d. 27 januari 2026 inzake Nederlandse inzending toetsingscyclus voor de rechtsstaat 2026 (Kamerstuk 21501-02, nr. 3320), d.d. 4 september 2026 inzake Kabinetsappreciatie Commissie rechtsstaatrapport 2026 (Kamerstuk 21501-02, nr. 3472), d.d. 30 september 2026 inzake Verslag van de Raad Algemene Zaken van 22 september 2026 (Kamerstuk 21501-02, nr. 3492) en de EU-voorstellen d.d. 15 oktober 2026 over opheffing EU-begrotingsmaatregelen tegen Hongarije (Zaaknummer 026Z22442) en d.d. 12 augustus 2026 inzake Rechtsstaatrapport 2026 van de Europese Commissie (COM (2026) 900) (Zaaknummer 2026Z16848).

Bij brief van ... heeft de minister deze beantwoord. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Van Meetelen

De griffier van de commissie,
Blom

Inhoudsopgave

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de PRO-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

II Reactie van de minister van Buitenlandse Zaken

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van de agenda voor de Raad Algemene Zaken van 19 november. Hierover hebben de leden nog enkele vragen.

De leden van de D66-fractie vragen hoe het kabinet naar de ontwikkelingen in Hongarije sinds het aantreden van de regering-Magyar kijkt. Welke kansen/mogelijkheden ziet het kabinet voor samenwerking?

1. **Antwoord van het kabinet:**

Het kabinet verwelkomt de stappen die de Hongaarse regering sinds mei jl. heeft gezet om hervormingen door te voeren, waaronder het aanpakken van tekortkomingen op het terrein van de rechtsstaat. Daarnaast heeft de Hongaarse overheid stappen gezet om te voldoen aan de corrigerende maatregelen, wat tot de opheffing van maatregelen onder de Meerjarig Financieel Kader (MFK)-rechtsstaatverordening heeft geleid. Het kabinet verwelkomt tevens de constructieve koers van de nieuwe Hongaarse regering op het gebied van het EU gemeenschappelijk buitenland en veiligheidsbeleid (GBVB) als ook de duidelijke draai van de Hongaarse regering t.a.v. Rusland. Zo heeft Hongarije ingestemd met nieuwe sanctiepakketten tegen Rusland, 10 Russisch diplomaten uitgezet, en stappen gezet om de onderhandelingen over EU-toetreding van Oekraïne verder te brengen.
Tijdens mijn bezoek aan Hongarije in juni jl. heb ik mijn waardering uitgesproken voor deze positieve ontwikkelingen. Nederland wil samen met Hongarije de bilaterale samenwerking intensiveren op verschillende niveaus en thema's, zoals op het gebied van Europese samenwerking, handel, watermanagement of tussen gemeentes.

De leden van de D66-fractie constateren dat er ook gesproken zal worden over de relatie met het Verenigd Koninkrijk (VK). Ondersteunt Nederland de mogelijkheid ven hernieuwd Europese Unie (EU-)lidmaatschap van het VK? Welke voorwaarden verbindt het kabinet daaraan?

2. **Antwoord van het kabinet:**

Of het VK weer lid wil worden van de EU is aan het VK. In het geval dat het VK een lidmaatschapsaanvraag indient bij de EU zullen er toetredingsonderhandelingen volgen. Het kabinet loopt daar nu niet op vooruit.

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Algemene Zaken van 19 november 2026 en de overige stukken. Naar aanleiding van al deze stukken hebben deze leden nog enkele vragen en opmerkingen.

Commissie Werkprogramma 2027

De leden van de VVD-fractie verwelkomen het feit dat de Europese Commissie in haar werkprogramma veel aandacht heeft voor deregulering, vereenvoudiging en het versterken van het Europese concurrentievermogen. Hoe beoordeelt het kabinet de verhouding tussen de ambities van de Commissie op het gebied van concurrentievermogen en de daadwerkelijke vermindering van regeldruk voor ondernemers?

3. **Antwoord van het kabinet:**

Het kabinet verwelkomt de aandacht van de Commissie voor het verminderen van onnodige regeldruk. Uiteindelijk is het belangrijk dat ondernemers de baten voelen van het verminderen van onnodige regeldruk. Hiervoor is het belangrijk dat de Commissie voorafgaand aan de voorstellen *impact assessments* publiceert, zodat de potentiële baten van de voorstellen duidelijk zijn. Het is positief om te zien dat de Commissie in haar mededeling over betere regelgeving[1] van 28 april jl. heeft aangekondigd vaker gerichte *impact assessments* uit te voeren.

Welke concrete resultaten verwacht het kabinet van het werkprogramma voor het Nederlandse bedrijfsleven en in bijzonder het midden- en kleinbedrijf (mkb)?

4. **Antwoord van het kabinet:**

De Commissie heeft als doel om de administratieve lasten tegen eind 2029 met ten minste 25% te verminderen voor alle bedrijven en met ten minste 35% voor het mkb. Het is nog onduidelijk wat de exacte concrete resultaten zullen zijn van de in het werkprogramma aangekondigde voorstellen. Wanneer de verschillende voorstellen en bijbehorende *impact assessments* zijn gepubliceerd en het bedrijfsleven over de inhoud van de voorstellen is geconsulteerd, zal het duidelijker worden wat de concrete potentiële baten zijn.

Is het kabinet daarnaast bereid om bij de evaluatie van bestaande Europese wetgeving nadrukkelijk aandacht te vragen voor de uitvoerbaarheid en proportionaliteit van bestaande wet- en regelgeving? Hoe kijkt het kabinet tenslotte naar de mededeling dat nieuwe omnibussen gepaard zullen gaan met *impact assessments*?

5. **Antwoord van het kabinet:**

De Commissie heeft bij de evaluatie van wetgeving aandacht voor aspecten als uitvoerbaarheid en proportionaliteit en organiseert gerichte consultaties (zoals *implementation dialogues*) om een beeld te vormen van hoe regelgeving in de praktijk uitpakt.

[1] Kamerstuk 22 112, nr. 4364

Het kabinet hecht sterk aan uitvoerbaarheid en proportionaliteit van Europese wetgeving en blijft daar in verschillende fases van het wetgevingsproces waar nodig aandacht voor vragen. Het kabinet heeft zich ervoor ingezet dat nieuwe omnibusvoorstellen gepaard gaan met een impact assessment en verwelkomt dan ook de toezegging dat de aangekondigde bankenomnibus en andere vereenvoudigingsinitiatieven gepaard gaan met impact assessments.

Rechtsstaatdialogen en Artikel 7-procedure

De leden van de VVD-fractie menen dat de bescherming van de rechtsstaat een fundamentele voorwaarde is voor het functioneren van de Europese Unie. Helaas blijkt dat de huidige Artikel 7-procedure in de praktijk onvoldoende effectief is. De procedure is traag en het blijkt vaak nagenoeg onmogelijk om tot effectieve sancties over te gaan. Kan de minister aangeven hoe een eerder voorstel voor het hervormen van de Artikel 7-procedure in een non-paper van onder andere Nederland door andere lidstaten is ontvangen? Is de minister bereid om zich actief in te zetten voor verdere uitwerking en meer steun voor dit voorstel?

6. **Antwoord van het kabinet:**

Het kabinet zet zich, samen met gelijkgestemde lidstaten, actief in voor het versterken van het EU-rechtsstaatinstrumentarium. In het non-paper van Nederland en een kopgroep van gelijkgestemden, heeft het kabinet opgeroepen tot een discussie over het tijdelijk afwijken van de huidige procedurele regels van artikel 7 om de effectiviteit van deze procedure te versterken.[2] In de mededeling van 6 oktober jl. (*Preparing for a Wider Union*) stelt de Commissie onder meer voor om met het Europees Parlement en de Raad in gesprek te gaan over manieren om de artikel 7-procedure binnen de bestaande verdragskaders effectiever te gebruiken.[3] Daarnaast stelt de Commissie een aantal waarborgen voor nieuwe toetredingsverdragen voor, waaronder een tijdelijke institutionele waarborg gericht op o.a. ernstige schendingen van de in artikel 2 VEU bedoelde waarden. Maatregelen op grond van deze bepaling kunnen in bijzonder ernstige gevallen bestaan uit de (tijdelijke) schorsing van stemrechten in de Raad. Een kabinetsappreciatie van deze mededeling met Nederlandse inzet om het EU-rechtsstaatinstrumentarium verder te versterken, komt uw Kamer op korte termijn toe.

Voorziet de minister daarnaast mogelijkheden om de Artikel 7-procedure te voorzien van duidelijkere consequenties wanneer een lidstaat structureel weigert hervormingen door te voeren?

7. **Antwoord van het kabinet:**

Met de artikel 7-procedure kan actie worden ondernomen als een lidstaat de EU-waarden uit artikel 2 van het EU-verdrag (VEU) ernstig en voortdurend schendt of er een duidelijk gevaar bestaat dat één of meer van deze EU-waarden ernstig zullen worden geschonden. Onder meer kan het stemrecht van een lidstaat worden ontnomen.

[2] Kamerstuk 23 987, nr. 412

[3] Preparing for a wider Europe - Communication | European Commission.

Daarvoor geldt een zware besluitvormingsprocedure. Het kabinet zet zich in voor het vereenvoudigen en effectiever maken van de artikel 7 procedure. Zie hiervoor ook het antwoord op vraag 6. Voor het kunnen verbinden van duidelijkere consequenties aan het ernstig en voortdurend schenden van artikel 2 VEU is verdragswijziging nodig en dat is nu niet aan de orde.

Hoe kijkt het kabinet tenslotte naar de status van de Artikel 7-procedure tegen Hongarije en verschillende oproepen om deze procedure op te schorten?

8. **Antwoord van het kabinet:**

Het Europees Parlement heeft in 2018 de artikel-7 procedure tegen Hongarije gestart. De artikel 7-procedure tegen Hongarije wordt sindsdien regelmatig besproken tijdens de Raad Algemene Zaken, de laatste keer op 13 oktober jl.[4] Hongarije gaf toen een toelichting op hervormingen om de rechtsstaat te herstellen en bestendigen. Ook andere lidstaten uitten zich positief over de voortvarendheid van de hervormingen in Hongarije. Nederland heeft, in een gezamenlijke Benelux interventie, benadrukt dat alle benodigde hervormingen duurzaam moeten worden uitgevoerd. Juridisch gezien wordt de artikel 7-procedure in elk geval beëindigd als het met redenen omkleed voorstel in de zin van artikel 7(1) wordt ingetrokken door de instantie die de procedure gestart is. In het geval van Hongarije was dat door het Europees Parlement.

EU-VK relaties

De leden van de VVD-fractie staan positief tegenover intensieve samenwerking tussen de Europese Unie en het Verenigd Koninkrijk. Wel moet daarbij de integriteit van de Europese interne markt gewaarborgd worden. Hoe kijkt het kabinet in dat kader aan tegen samenwerking op het gebied van studiemigratie? Deelt het kabinet de opvatting dat juist op dit beleidsterrein terughoudend omgegaan moet worden met verdere samenwerking?

9. **Antwoord van het kabinet:**

Voor de internationale instroom van studenten geldt dat het kabinet niet terug wil naar een situatie van onbeheerste groei. In het kader van de Talentstrategie zet het kabinet in op gerichte versterking van de prioritaire arbeidssectoren.[5] Instellingen kunnen hierop sturen door het uitbreiden van anderstalige opleidingscapaciteit, en het eventueel begrenzen van capaciteit op plekken waar de bijdrage aan de Nederlandse samenleving en arbeidsmarkt minder evident is. Het kabinet heeft u onlangs geïnformeerd over zijn koers op internationalisering.[6]

Op het moment van schrijven wordt nog onderhandeld over de jeugdmobiliteitsovereenkomst (*Youth Experience Scheme*) tussen de EU en het VK. De regeling is niet-doelgebonden en geeft Britten o.a. de mogelijkheid om in Nederland te

[4] Kamerstuk 21 501-02, nr. 3498

[5] Kamerstuk 36 630, nr. 4

[6] Kamerstuk 36 555, nr. 13

komen studeren, en vice versa, naast de bestaande mogelijkheden om op basis van een verblijfsvergunning een studie te volgen. In afwezigheid van nadere afspraken betalen zij hiervoor het instellingscollegegeld voor niet-EER-ingezetenen. Het aantal Britse diplomastudenten in Nederland bedraagt 1215 in 2023.[7] Het aantal Nederlandse diplomastudenten in het VK bedraagt 2.519 in 2023.[8] De migratiedruk is daarmee in het verleden negatief geweest.

Het is mogelijk dat na de EU-VK top nog separate onderhandelingen volgen over de hoogte van collegegelden. Dit maakt nog geen onderdeel uit van het voorliggende voorstel. Indien er in de toekomst besloten zou worden tot wederzijdse aanpassingen van collegegelden, dan kan dit het studiemigratiesaldo op verschillende manieren beïnvloeden: er kunnen meer Britten in Nederland gaan studeren, maar omgekeerd ook meer Nederlanders in het VK. Daarnaast kunnen er studenten uit de EU zijn die nu voor Nederland kiezen vanwege de beschikbaarheid van Engelstalig onderwijs, maar in de toekomst voor het VK zouden kunnen kiezen. Wegens de bestaande culturele en historische verbinding tussen de EU en het VK is het kabinet voorstander van het maken van aanvullende afspraken met het VK over wederzijdse studentenmobiliteit.[9]

Montenegro

De leden van de VVD-fractie zijn voorzichtig optimistisch over de voortgang die Montenegro heeft geboekt in de toetredingsonderhandelingen met de Europese Unie. Hierbij blijft het wel belangrijk dat de voortgang zich niet beperkt tot de papieren werkelijkheid, maar dat het land ook in de praktijk voldoet aan de gestelde voorwaarden. Hoe zorgt het kabinet er in dat kader voor dat de capaciteitsverhoging voor belastingen en de verdere ontwikkeling van IT-systemen daadwerkelijk gerealiseerd wordt?

10. Antwoord van het kabinet:

Montenegro heeft de afgelopen periode gewerkt aan het verder bestendigen van administratieve capaciteit en zet dit voort, binnen de context van wat gezien de omvang van Montenegro realistisch is. De Commissie blijft deze inspanningen na het onder voorbehoud sluiten van hoofdstuk 16 (belastingen) monitoren. Dat geldt tevens voor de ontwikkeling en ingebruikname van de benodigde IT-systemen voorafgaand aan toetreding. Nederland heeft hier gedurende de behandeling in de Raad extra op ingezet, en zal de Commissie hier op blijven bevragen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de PRO-fractie

De leden van de PRO-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken. Deze leden verwelkomen de stappen die Montenegro

[7] https://www.nuffic.nl/en/countries-of-origin

[8] https://www.nuffic.nl/en/dutch-degree-students-abroad

[9] Kamerstuk 22 112, nr. 3948

heeft gezet in het toetredingsproces zodat wordt voldaan aan de *closing benchmarks* van hoofdstuk 16 en 22. Zij hebben nog enkele opmerkingen en vragen bij de rest van de agenda.

Er zal tijdens de Raad gesproken worden over de omnibussen, zo lezen de leden van de PRO-fractie. Het kabinet geeft hierbij aan dat de inzet is om beleidsdoelen te behouden, terwijl deze leden grote zorgen hebben over het feit dat regels en rechten die ons beschermen worden geschrapt. Zij vinden het van groot belang dat de voorstellen zoveel mogelijk worden bijgeschaafd om onder andere gezondheids-, milieu- en werknemersrechten te behouden, en dat het kabinet tegen het voorstel zou moeten stemmen als deze onvoldoende geborgd zijn. Is het kabinet dat eens?

11. **<u>Antwoord van het kabinet:</u>**

Het voorzitterschap zal de Raad informeren over de stand van zaken omtrent de Omnibuspakketten. Er ligt geen besluitvorming voor.

Het kabinet verwelkomt de Commissie-inzet om met omnibusvoorstellen en andere vereenvoudigingsinitiatieven onnodige regeldruk terug te dringen – ook voor het kabinet is dit een prioriteit. Een omnibus is niet gericht op aanpassing van beleidsdoelstellingen maar op vereenvoudiging ten bate van het concurrentievermogen.

De kabinetsinzet bij de omnibusvoorstellen is om regelgeving te verduidelijken en te stroomlijnen, met behoud van de beleidsdoelen – dit geldt dus ook voor beleidsdoelen ten aanzien van gezondheids-, milieu- en werknemersrechten. Het kabinet zal een voorstel alleen steunen als het voldoende in lijn is met de kabinetsinzet.

Na de implementatie van de omnibussen zou goed moeten worden gemonitord wat onverhoopte gevolgen zijn van de omnibussen. Hoe gaat het kabinet zich hiervoor inspannen?

12. **<u>Antwoord van het kabinet:</u>**

De Commissie heeft vaste procedures om regelgeving te evalueren. Daarnaast organiseert de Commissie ook gerichte consultaties zoals *implementation dialogues* en *reality checks* om zich een beeld te vormen van de effecten van regelgeving en hoe belanghebbenden die in de praktijk ervaren. Waar nodig zal het kabinet erop aandringen dat de Commissie op deze wijze ook de gevolgen van de omnibuswetgeving monitort.

Het kabinet laat ook weten dat het inzet op een zorgvuldig wetgevingsproces waarbij gebruik wordt gemaakt van effectbeoordelingen, zo lezen de leden van de PRO-fractie. Tegelijkertijd schrijft het in de beantwoording op de schriftelijke inbreng voor de informele Europese Raad van 13 november (Zaaknummer 2026Z24590) dat het ontbreken van een impact assessment een omnibus niet bij voorbaat diskwalificeert. Wanneer is het volgens het kabinet verstandig om geen impact assessment uit te voeren?

13. <u>Antwoord van het kabinet:</u>

<u>Uitgangspunt</u> van het kabinet is dat EU-voorstellen voor regelgeving altijd vergezeld zouden moeten gaan van een *impact assessment*. Het ontbreken daarvan betekent echter niet dat het kabinet zich automatisch tegen het betreffende voorstel keert. Een *impact assessment* is een belangrijk hulpmiddel om inzicht te krijgen in de verwachte effecten van voorgenomen regelgeving. In bepaalde gevallen kan het echter zo zijn dat het kabinet ook zonder *impact assessment* voldoende inzicht heeft in de te verwachte effecten om een voorstel voor regelgeving te kunnen beoordelen, bijvoorbeeld wanneer het kabinet zelf al veel informatie heeft over een bepaald onderwerp of via eigen analyse en consultatie van belanghebbenden die informatie alsnog verzamelt.

Het kabinet heeft in het schriftelijk overleg over de informele Europese Raad van 13 november laten weten geen voortrekkersrol te willen vervullen op het vlak van het eigenmiddelenbesluit (EMB), zo lezen de leden van de PRO-fractie. Deze leden lazen dat Oostenrijk zich inmiddels wel uitspreekt voor een Tech-belasting en voor een versie van Corporate Resource for Europe (CORE). Hoe beoordeelt Nederland dit nieuwe standpunt? Is het kabinet bereid een soortgelijke handreiking te doen op het EMB?

14. <u>Antwoord van het kabinet:</u>

Het kabinet gaat niet in op het standpunt van individuele lidstaten op individuele onderwerpen. Het kabinet ziet geen aanleiding om de Nederlandse inzet ten aanzien van het eigenmiddelenbesluit te wijzigen.

De leden van de PRO-fractie lezen dat in het Ierse voorstel voor het MFK staat dat 30% wordt gekort op zowel het AgoraEU programma en het Justitieprogramma. Beide programma's dragen bij aan een sterkere rechtsstaat. Bezuinigen op deze programma's is volgens deze leden dan ook zeer onwenselijk. Hoe rijmt het kabinet deze bezuinigingen met het belang van sterke rechtsstaten in de EU, net nu hierover een dialoog wordt gevoerd? Is het kabinet bereid zich hier tegen uit te spreken en zo nee, waarom niet?

15. <u>Antwoord van het kabinet:</u>

Het kabinet hecht belang aan de versterking van de rechtsstaat binnen de EU, waaronder de ondersteuning van het maatschappelijk middenveld en de bescherming van fundamentele rechten. Daarom zet het kabinet zich onder meer in voor sterkere conditionaliteiten op het gebied van de rechtsstaat en fundamentele rechten in het volgend MFK.[10] De inzet van het kabinet is dat besparingen gevonden moeten worden in pijler 1 (cohesie en landbouw) en pijler 4 (administratie). Het kabinet merkt daarnaast op dat de budgetten voor het Justitieprogramma en AgoraEU ten opzichte van het huidige MFK nog steeds stijgen.

[10] Kamerstuk 22 112, nr. 4357. De kabinetsinzet voor een versterking van de rechtsstaat- en handvestconditionaliteiten is opgenomen in de zogeheten *partial general approach* ten aanzien van de nationale en regionale partnerschapsplannen die de Raad op 16 juni jl. aannam, zie Kamerstuk 21501-02, nr. 3449, en Kamerstuk 21501-20, nr. 2404.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de stukken inzake de Raad Algemene Zaken 19 november 2026 en Rechtsstatelijke ontwikkelingen in de Europese Unie. Deze leden hebben hier nog enkele vragen bij.

Rechtsstaat Polen
De leden van de CDA-fractie verwelkomen de agendapunten in de Raad voor de rechtsstatelijke ontwikkelingen in de Europese Unie. Er bestaat een grote zorg over de nieuwe spanningen rond het Poolse Constitutioneel Hof en de gevolgen voor de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht.[11] Belangrijk hierbij is de vraag of het Europees recht boven het Poolse recht gaat. De president van Polen heeft geweigerd nieuwe rechters te beëdigen en het Hof moest worden afgezet door de politie. De oppositie spreekt van een staatsgreep. Hoe kijkt het kabinet naar de recente ontwikkelingen rond het Poolse Constitutioneel Hof en welke gevolgen ziet het kabinet voor rechtsstatelijke ontwikkelingen in Polen en Europese samenwerking?

16. Antwoord van het kabinet:
De situatie rondom het Poolse Constitutioneel Hof vindt zijn oorsprong in maatregelen die in 2015 door een voorgaande Poolse regering zijn genomen, en die de Poolse rechtsstaat hebben beschadigd en gepolitiseerd. Het EU-hof oordeelde in 2025 dat het Poolse Constitutioneel Hof, onder meer vanwege de maatregelen uit 2015, niet als onafhankelijk en als onpartijdig gezien kan worden.[12]

De recente ontwikkelingen rondom het Poolse Constitutioneel Hof gaan over de rechtmatigheid van acht rechters die recent door het Poolse parlement zijn gekozen. De Poolse president weigert om vijf van hen te beëdigen. Ook werd deze rechters fysieke toegang tot het Hof ontzegd door de voorzitter van het Constitutioneel Hof. Op 6 mei jl. stelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in een kortgeding dat de nieuwgekozen rechters geen toegang geweigerd mag worden en dat ze hun werkzaamheden moeten kunnen uitvoeren. Op 13 oktober jl. bevestigde de Venetië Commissie de legitimiteit van deze acht rechters van het Poolse Constitutioneel Hof.[13]

Het kabinet acht het teleurstellend dat de inzet van politiebescherming bij het Constitutioneel Hof noodzakelijk bleek. Het kabinet steunt het streven en einddoel van de huidige Poolse regering om de rechtsstaat te herstellen en het rechtssysteem te depolitiseren, in lijn met Europeesrechtelijke uitspraken zoals hierboven beschreven,

---

[11] NOS, 31 oktober 2026, 'Vreemde situatie in Polen: president duwt zichzelf naar binnen bij Constitutioneel Hof'
[12] EU-Hof: C-448/23 Commissie v. Polen
[13] Venetië Commissie, 13 oktober 2026, Opinie nr. 1294/2026

maar ziet met zorg dat vooruitgang beperkt is, in het bijzonder t.a.v. het doorvoeren van de vereiste wetgeving.

Rechtsstaat Hongarije

De leden van de CDA-fractie zijn positief gestemd over de rechtsstatelijke ontwikkelingen in Hongarije. Zij vragen het kabinet om een reactie op het voorstel van de Raad tot opheffing van de in december 2022 aan Hongarije opgelegde maatregelen op grond van de Meerjarig Financieel Kader (MFK)-rechtsstaatverordening. Door deze opheffing worden aan Hongarije circa 4,2 miljard euro aan EU-middelen voor cohesieprogramma's vrijgegeven.[14]

17. Antwoord van het kabinet:

Op 13 oktober jl. heeft de Raad het voorstel van de Commissie voor het uitvoeringsbesluit tot opheffing van de in december 2022 aan Hongarije opgelegde maatregelen op grond van de MFK-rechtsstaatverordening goedgekeurd. Zoals aan uw Kamer toegelicht heeft ook Nederland, mede gelet op de motie Krul/Dassen[15] en motie Van Lanschot c.s.,[16] met dit voorstel ingestemd.[17] Het kabinet constateerde met de Commissie dat Hongarije in korte tijd belangrijke stappen heeft gezet om de Hongaarse rechtsstaat te herstellen waardoor niet langer sprake is van een ernstig (potentieel) risico voor de financiële belangen van de Unie. De Commissie motiveerde op overtuigende wijze dat Hongarije met haar corrigerende maatregelen in zijn geheel bezien op effectieve wijze tegemoetkomt aan eerder geconstateerde zorgen t.a.v. de rechtsstaat. Het besluit leidt ertoe dat de circa EUR 4,2 miljard aan EU-middelen voor cohesieprogramma's aan Hongarije worden vrijgegeven en daarnaast het verbod op het aangaan van juridische verplichtingen met 'trusts van openbaar belang' wordt opgeheven, waardoor Hongaarse studenten en onderzoekers weer kunnen deelnemen aan het Erasmus+ uitwisselingsprogramma en het onderzoeksprogramma Horizon Europa.

De leden van de CDA-fractie wijzen het kabinet erop dat Hongarije stappen moet blijven zetten om zich te verbinden aan de uitspraken van het EU-Hof en langdurige, toekomstbestendige verbetering van de rechtsstaat moet aanbrengen. Deze leden vragen hoe het kabinet vervolg geeft aan de motie-Van Lanschot (Kamerstuk 21 501-02, nr. 3383) en de motie-Krul/Dassen (Kamerstuk 36 866, nr. 9) nu de maatregelen worden opgeheven.

18. Antwoord van het kabinet:

Mede gelet op de moties Van Lansschot en Krul/Dassen heeft het kabinet ingestemd met het uitvoeringsbesluit tot opheffing van de in december 2022 aan Hongarije opgelegde maatregelen op grond van de MFK-rechtsstaatverordening. Ook stemde het kabinet in

---

[14] Europese Commissie, 17 juli 2026, 'Verslag over de rechtsstaat 2026 versterkt de welvaart, veiligheid en democratische veerkracht van Europa' (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_26_1613)

[15] Kamerstuk 36 866, nr. 9.

[16] Kamerstuk 21 501-02, nr. 3383.

[17] Kamerstuk 21 501-02, nr. 3498.

met de goedkeuring van het gewijzigde Herstel-en Veerkrachtplan (HVP) van Hongarije. Deze goedkeuring leidde nog niet tot uitbetaling van de EUR 10,4 mld. aan middelen uit de Herstel- en Veerkrachtfaciliteit die voor Hongarije zijn opgeschort. De Commissie dient het verzoek van Hongarije tot uitbetaling van deze middelen nog te beoordelen, inclusief de vraag of Hongarije de aan het HVP gekoppelde mijlpalen en doelen waaronder de supermijlpalen op het terrein van de rechtsstaat heeft behaald, en doelstellingen bevredigend heeft verwezenlijkt. De Commissie besluit over de goedkeuring van het betaalverzoek via comitologie (onderzoeksprocedure).

Het is voor het kabinet van belang dat rechtsstaathervormingen duurzaam en effectief in de praktijk worden uitgevoerd. Het kabinet heeft er vertrouwen in dat de huidige Hongaarse regering de maatregelen in de praktijk uitvoert zodat de rechtsstaat op een duurzame wijze kan worden hersteld. Tijdens de rechtsstaatdialoog in de aankomende Raad staat Hongarije op de agenda en zal het kabinet de positieve stappen benoemen en daarnaast aandacht vragen voor het belang van opvolging van de aanbevelingen van de Commissie.

De leden van de CDA-fractie constateren dat het kabinet voorstander is van het opnemen van sterke waarborgen op het gebied van de rechtsstaat in het volgend MFK. In hoeverre zijn deze waarborgen bindend?

Deze leden zijn van mening dat deze waarborgen vooral voor netto-ontvangers, of aankomend lidstaten zijn bedoeld. Hoe hebben deze waarborgen effect op landen die netto-bijdrager zijn en reeds bestaande leden van de EU?

19. <u>Antwoord van het kabinet:</u>
De voorgestelde versterking van de rechtsstaatwaarborgen in het volgende MFK krijgt met name vorm via de verordening inzake nationale en regionale partnerschapsplannen (NRPP). De daarin opgenomen rechtsstaatvoorwaarden hebben een bindend karakter. Lidstaten moeten aan deze voorwaarden voldoen om middelen uit het NRPP te kunnen ontvangen. Indien een lidstaat niet aan de voorwaarden voldoet, kunnen betalingen worden opgeschort. De voorwaarden gelden voor alle EU-lidstaten, ongeacht of zij netto-ontvanger of nettobetaler zijn. Er wordt hierbij dus geen onderscheid gemaakt tussen lidstaten op basis van hun netto-ontvangsten uit de EU-begroting.

<u>Omnibus en regeldruk</u>
De leden van de CDA-fractie steunen de doelstellingen van de Europese Commissie voor Europese vereenvoudiging en vermindering van onnodige regeldruk, met behoud van de beleidsdoelen. Deze leden vragen in hoeverre de Europese Omnibuspakketten meegewogen worden in de nationale doelstellingen voor het verminderen van regeldruk. Welk concreet effect verwacht het kabinet hiervan voor Nederlandse organisaties?

20. <u>Antwoord van het kabinet:</u>

De concrete resultaten die met de omnibusvoorstellen worden bereikt, worden meegeteld als resultaat in het kader van de nationale doelstellingen voor het verminderen van regeldruk. De diverse omnibuspakketten hebben betrekking op tal van verschillende onderwerpen. Elk pakket heeft verschillende specifieke gevolgen en effecten. In zijn algemene zin verwacht het kabinet verwacht dat deze regeldruk zullen verminderen.

Hoe kijkt het kabinet naar het Duits-Italiaans-Belgische voorstel voor een noodrem bij nieuwe EU-regelgeving als uitvoeringstoets voor regeldruk?

21. <u>Antwoord van het kabinet:</u>

Volgens dit voorstel zou de Europese Raad kunnen ingrijpen in wetgevingsprocessen. Het kabinet is hier geen voorstander van. Hoewel nog onduidelijk hoe zo'n procedure precies zou werken, kan dit het doorgaans al lange wetgevingsproces vertragen en minder voorspelbaar maken. Bovendien wijkt het voorstel af van het uitgangspunt van collegiaal bestuur zoals het kabinet dat hanteert. Volgens dat uitgangspunt vertegenwoordigen vakministers het gehele kabinet, ook in de Raad. Het ingrijpen door regeringsleiders in de Europese Raad nadat vakministers besluiten hebben genomen, ondergraaft deze werkwijze. Het uitgangspunt van het kabinet is dat vakministers bij de standpuntbepaling en besluitvorming over EU-regelgeving steeds terdege rekening houden met de regeldrukaspecten.

De leden van de CDA-fractie ondersteunen de inzet van de Europese Commissie met het 'pact tegen gold-plating'. Deze leden constateren dat er veel gold-plating in Nederlandse uitvoering van Europese wetgeving terugkomt. Kan het kabinet toelichten hoe zij naar het pact kijkt? Ziet het kabinet kansen om de Nederlandse implementatie van Europese wetgeving te versimpelen?

22. <u>Antwoord van het kabinet:</u>

Het kabinet verwelkomt de aankondiging van de Commissie om met een voorstel te komen voor een pact tegen *gold-plating*. Vermindering van regeldruk is een kabinetsprioriteit en het tegengaan van *gold-plating* is onderdeel van deze inzet, zoals vastgesteld in het coalitieakkoord.

De Commissie heeft aangekondigd om in het kader van het pact een mechanisme te introduceren op grond waarvan ze aan individuele lidstaten concrete signalen kan doorgeven en aanbevelingen kan doen om bestaande nationale koppen aan te pakken die ze heeft geïdentificeerd. Het kabinet is bereid om opvolging te geven aan dergelijke eventuele signalen en aanbevelingen, door regelgeving tegen het licht te houden en nationale koppen waar mogelijk te schrappen.

Commissie Werkprogramma 2027

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het Commissie Werkprogramma van 2027.[18] Deze leden delen de ernst van de Commissie om te investeren in het concurrentievermogen van de interne markt. Zij benadrukken dat de adviesrapporten van o.a. Draghi opgevold moeten worden.

De leden van de CDA-fractie constateren dat Europese natuurbeschermingsregels, waaronder de Vogel- en Habitatrichtlijn, worden geëvalueerd. Deze leden vragen het kabinet welke gevolgen eventuele aanpassingen kunnen hebben voor het Nederlandse natuurbeleid en of het kabinet hierin mogelijkheden ziet om nationale knelpunten te adresseren.

23. Antwoord van het kabinet:

In het Commissie Werkprogramma zet de Commissie op alle terreinen waar ze over gaat haar plannen voor beleids- en wetgevingsinitiatieven voor het komende jaar uiteen. Het kabinet zal in december een appreciatie aan de Kamer sturen. De Commissie heeft in haar Werkprogramma ook een evaluatie van de natuurrichtlijnen aangekondigd, waaronder de Vogel- en Habitatrichtlijn. Afhankelijk van de uitkomst van de evaluatie zal de Commissie mogelijk ook aanpassingen aan de richtlijnen zelf voorstellen, met als doel om de bestaande doelstellingen effectiever en eenvoudiger te bereiken. Hoe de evaluatie er precies zal uitzien en wat de reikwijdte daarvan zal zijn, is op dit moment nog niet duidelijk. Naar verwachting komt de Commissie op zijn vroegst in 2027 met deze evaluatie.

Zij zien daarnaast dat het aangekondigde voorstel om de kaderrichtlijn water (KRW) te herzien niet in het werkprogramma opgenomen is. Zij vragen hoe het kabinet dit beoordeelt en of het aanleiding ziet om zich Europees in te zetten voor een herziening van de KRW.

24. Antwoord van het kabinet:

Het werkprogramma bevat niet alle voorstellen die de Commissie voornemens is te presenteren. Dat het voorstel tot herziening van de Kaderrichtlijn Water (KRW) hierin niet is opgenomen, betekent dan ook niet dat water geen prioriteit meer heeft voor de Commissie. Dit blijkt onder meer uit de aankondiging van het *Water Initiative*, waarmee de Commissie het belang van water onderstreept. Het kabinet verwacht vooralsnog dat de Commissie een voorstel tot herziening van de KRW in 2027 zal presenteren.

De leden van de CDA-fractie constateren dat de Commissie in haar werkprogramma initiatieven aankondigt op het gebied van betaalbaar wonen, zorg en hoger onderwijs. Deze leden merken op dat de verantwoordelijkheid voor deze beleidsterreinen in belangrijke mate

[18] Europese Commissie, 4 november 2026, 'Commission unveils 2027 work programme for a stronger and sovereign Europe and reports on simplification efforts' (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_26_2321)

bij de lidstaten ligt en dat de Europese Unie op onderdelen slechts een geringe of aanvullende bevoegdheid heeft. Deelt het kabinet deze constatering? Ziet het kabinet de meerwaarde van Europees beleid op deze onderwerpen? Kan het kabinet aangeven of het deze sociale beleidsterreinen als prioriteiten voor Europees beleid beschouwt, en waarom?

25. <u>Antwoord van het kabinet:</u>

Volkshuisvesting is primair een nationale, regionale en lokale bevoegdheid en dat moet zo blijven. Het kabinet steunt de inzet van de Commissie om lidstaten te ondersteunen om het woningaanbod en de betaalbaarheid te vergroten. Aandacht op EU-niveau biedt kansen, bijvoorbeeld om knelpunten die ontstaan als gevolg van Europese wet- en regelgeving weg te nemen en doordat samenwerking op Europees niveau innovatie en efficiëntie kan bevorderen.

Op het terrein van volksgezondheid beschikt de EU over een ondersteunende, coördinerende en aanvullende bevoegdheid. Voor gemeenschappelijke veiligheidsvraagstukken op het gebied van volksgezondheid, voor zover genoemd in de Verdragen, bestaat een gedeelde bevoegdheid. Voor onderwijs heeft de EU eveneens een ondersteunende bevoegdheid. Lidstaten zijn zelf verantwoordelijk voor de organisatie van zorg en onderwijs. De aanvullende rol van de EU richt zich op grensoverschrijdende uitdagingen en het bieden van ondersteuning en coördinatie. Deze rol is verenigbaar met het subsidiariteitsbeginsel, omdat de EU alleen optreedt waar dat aantoonbare Europese meerwaarde biedt. Europees optreden op dit vlak kan bijdragen aan betere internationale samenwerking in het (hoger) onderwijs en aan de kwaliteit en veiligheid van medische producten. Elk voorstel van de Commissie wordt door het kabinet beoordeeld op bevoegdheid, subsidiariteit en proportionaliteit.

Het kabinet heeft in eerdere Kamerbrieven, onder meer over het MFK, zijn Europese prioriteiten uiteengezet. Dit zijn o.a. het versterken van het Europees concurrentievermogen, een stevig migratie- en asielbeleid, veiligheid en defensie. Daarnaast erkent het kabinet dat Europese samenwerking op andere beleidsterreinen belangrijke meerwaarde kan hebben.

<u>Europese Unie en het Verenigd Koninkrijk</u>

De leden van de CDA-fractie delen een positieve grondhouding tegenover verdere verdieping van de relatie met het Verenigd Koninkrijk. Zij zien daarbij op 20 november tijdens de tweede EU-VK top vooral kansen voor intensievere samenwerking op het gebied van economie, veiligheid en defensie. Ook verwelkomen zij de Britse intentie om de banden met de Europese Unie verder aan te halen.

<u>Meerjarig Financieel Kader</u>

De leden van de CDA-fractie delen de ambitie van de Europese Commissie om eind 2027 politieke overeenstemming te vinden over de volgende Europese meerjarenbegroting, zodat deze vanaf 1 januari 2028 kan worden uitgevoerd.

II. Reactie van de minister van Buitenlandse Zaken